

Bognotitser

Frid Ingulstad & Svein Solem:
*Den nordiske nisses forunderlige liv
og historie*

Genfortalt af Vagn Simonsen. København.
Sesam 1992. 96 s., ill. ISBN 87-7801-020-9.
Kr. 198,-.

I 1976 skabte to hollandske kunstnere en hel nissemytologi i deres bog, »De kabouter«. Den er blevet oversat til mange sprog. På dansk kom den i 1982 under titlen »Nisser i hverdag og fest«, oversat af tv-journalisten Vagn Simonsen. I 1991 har to norske kunstnere fulgt den hollandske verdenssucces op med deres bog om den »norske nisse«, som Simonsen har »genfortalt« som historien om »den nordiske nisse«. I forordet bringes henvisninger til tre fremtrædende norske folklorister (Lilly Weiser-Aall, Reidar Th. Christiansen og Knut Liestøl) og de citeres helt korrekt. Dermed bliver de en slags alibi for denne bog som en »seriøs« skildring af den folketro der ligger bag nisse-fremstillingen.

Både den norske og den hollandske bog er imidlertid rent litteratur. Mange, ikke mindst mediefolk, opfatter dog bøgerne som faglitteratur, ganske enkelt fordi de gerne ville tro, at disse to morsomme bøger virkelig er resultatet af ny folkloristisk forskning. Fiffigt nok fundet på, men nu kender Folk og Kulturs læsere sagens rette sammenhæng!

I. P.

Ella Theodorsen & Jens Kortermann Jauch
(udg.): Langeland synger

124 udvalgte langelandske sange. Rudkøbing. Musik- og kulturhistorisk selskab for Langeland 1990. 280 s., noder, ill.
ISBN 87-98570-00-6. Kr. 168,-.

Bogen spænder vidt: På de første sider fortæller arkæologen Jørgen Skaarup om »Sang og klang i oldtid og middelalder« med tegninger af en lur, en benfløjte, en mundharpe og en rangle – alle naturligvis fundet på Langeland. På de sidste sider gengives Dræsinebandens sang fra 1989 »En pige drog til Langeland« med tekst og musik af Andreas P. Nielsen.

I kronologisk rækkefølge finder man sange »skrevet på Langeland, om Langeland eller af langelændere«. Joh, bogen er et fund for alle, der elsker Langeland.

Når man ser på noterne til de to folkeviser, der gengives, undrer man sig lidt over, at de er af »langelandsk oprindelse«. I Berggreens »Folkesange og Melodier«, som de har hentet viserne fra, hedder det at de er »Fra Langeland«. I noten skriver Berggreen imidlertid, hvad det betyder: de er optegnedes af »Overskoledirecteur« K. H. With i 1839 »efter Sang af Præstens Røgter i Tranekjær paa Langeland«. Røgteren er blot en af de mange, der har sunget de to viser. Han har ikke digtet dem. Deres oprindelse er iøvrigt et helt studium for sig.

I. P.

Anne Bergmann & Carola Ekrem:
Fest och fritid

Fyra studier i finlandssvenska festtraditioner och ungdomsseder. Svenska litteratursällskapet i Finland, = Meddelanden från Folkkultursarkivet 13. Helsingfors 1992. 246 s., ill.

Det er meget lidt, der er skrevet om skolekikke, hvoraf sidste-skoledagsfesterne i dag nok er de meste kendte herhjemme. I denne bog har Carola Ekman nu skrevet en mere end 60 sider stor afhandling om »Skolårets inofficiella fester«. Ligesom de tre andre bidrag – om ungdommens gaderally'er og om to fastelavnsskikke – bygger afhandlingen på materiale indsamlet i en enkelt by i slutningen af 1980'erne, og det ses i det størst mulige historiske perspektiv og belyses ved hjælp af et væld af gode fotografier. Måtte hendes bidrag inspirere danske folklorister til at gøre ligeså!

I. P.

Tove Pedersen og Dot Wessman (udg.):
*Sange og Viser fra Dyrehavsbakken
1887-1991*

Store Heddinge. Forlaget F. Keller, 1991.
145 s., noder. ISBN 87-87205-09-2.
Kr. 100,50.

Tove Pedersen:

Musik og Sang med Bakkeklang

Store Heddinge. Forlaget F. Keller, 1992. 143 s., ill. ISBN 87-87205-10-6. Kr. 150,-.

Tove Pedersen og Dot Wessman er bakkesangerinder. Under titlen »Sange og Viser fra Dyrehavsbakken« har de sammen udgivet de 74 viser og sange, som de og deres syv kolleger har på repertoire. Det er en brugsbog med noder og becifringer, men den må også i høj grad kunne bruges til folkloristisk-etnologiske studier. Det er ialfald perspektivrigt her for første gang at se Bakkeviserne under ét, for så er det man spørger sig: Hvad er det dog, der gør disse tekster til »et stykke herligt folkekultur«, som sangerinderne skriver i forordet? Det skulle vel ikke være melodierne og bakkesangerindernes udfordrende måde at synge dem på, der er skyld i at viserne er så herlige? Læst som tekster er de i grunden ret ensformige og kedsommelige.

Den ene af syngepigerne har under den i virkeligheden misvisende titel »Musik og Sang med Bakkeklang« præsenteret alle forlystelser og restauranter på Bakken i dag og kort fortalt deres historie. Det er en i bredeste forstand hyggelig guide. Særlig bemærker man iøvrigt de mange gode oplysninger om Tribini og kapitlet om Bakkens malere.

I. P.

Harald IIsøe:

Bogtrykkerne i København og deres virksomhed ca. 1600-1810

En biobibliografisk håndbog med bidrag til bogproduktionens historie. Mit deutscher Zusammenfassung (= Danish Humanist Text and Studie, Volume 5), København. Det kgl. Bibliotek, Museum Tusulanums Forlag, 1992. 304 s., ill. ISBN 87-7289-195-5. Kr. 298,-.

Enhver, der arbejder med folkelige tryksager (folkebøger og skillingstrykviser) fra før 1820, vil værdsætte Harald IIsøes forbillidige håndbog. På grundlag af trykte og utrykte kilder skildrer han det store galleri af københavnske bogtrykkere. Det drejer sig om 104 både mænd og kvinder som Madammerne Svare, Graae og Horrebøw, der som enker overtog og videreførte deres mænds trykkerier.

IIsøe, der både er en anerkendt historiker og forskningsbibliotekar ved Det kgl. Bibliotek, kalder sin bog for en »biobibliografi«, dvs. den indeholder biografier hvori er inkorporeret et væld af bibliografiske oplysninger og mange noter. Takket være en speciel bevilling fra Landsdommer V. Gieses Legat gengives også prøver på bogtrykkernes arbejder.

Biografierne af de enkelte bogtrykkere og skildringen af deres værksteder er fulde af livlige detaljer.

I tilgift får man et lille kapitel om »Bogtrykkeren i arbejde skildret 1672« og et stort om »Trykkeriernes udvikling og bogproduktionen: Nogle tal, analyser og overvejelser«.

I. P.

Ena Hvidberg (red.): Mit hjerte bor i Greve Sommerliv ved Køge Bugt i mellemkrigstiden. 64 s., ill. Greve Museum 1991.

ISBN 87-89367-02-2. Kr. 50,-.

Denne bog er det foreløbige resultat af en undersøgelse over Greve Strands bebyggelsehistorie, gennemført med støtte fra Statens Museumsnævn.

Sommerlivet »nede på landet« begyndte, ligesom »oppe på landet« med at det bedre borgerskab købte store grunde til store huse, hvori man boede med tjenestefolk og det hele. Da der var fyldt op nordpå begyndte velstillede folk fra Taastrup og København at flytte til stranden ved Køge Bugt.

I mellemkrigstiden blev der imidlertid udstykket mere og i mindre parceller, og især efter at der var blevet anlagt en god vej, blev idyllen brudt og de familier, som var kommet efter den, solgte og flyttede andre steder hen.

Udviklingen i, hvilke sociale lag, som har slået sig ned ved Greve Strand og hvornår, har Greve Museums Ea Matzon fundet frem til gennem arkiverne og matrikelkortene, og derudover bygger fremstillingen også på mange interviews med ældre mennesker, som husker området fra dengang stilheden endnu herskede – og på fotografier fra deres albums.

G. N.

Ena Hvidberg: Greve Main

– et kulturlandskab i forvandling. Greve Museum 1990. 56 s., ill. ISBN 87-89367-1-4.

Kr. 45,-.

Main betyder fugtigt, lavtliggende område. Man kender det nok bedre i formen »made«.

Bogen handler om et sådant område lidt syd for Greve landsby og dets forvandling fra husmandsland til industriområde. Den tager sit udgangspunkt helt tilbage i slutningen af 1700-tallet, før udskiftningen. Udflytning af nogle gårde fra landsbyen og udstykningen af et par stykker danner baggrunden for det husmandssamfund, som opstod på Greve Main. Husmandskulturen og udstykningen belyses godt, med en del konkrete eksempler, og man følger udviklingen over selvejer-husmand til frilandsgartner, og ender med regional- og kommuneplanlægningen, som skal skaffe arbejdspladser. Der udlægges 100 ha Greve Main til erhvervsområde – trods protester fra Danmarks Naturfredningsforening og en række borgere. Greve Main kunne dog selv forsvare sig: det var et så sumpet område, at man måtte bygge på pæle, hvis man ville udnytte det hele. Der var sine steder 5 meter til fast bund, så man måtte lægge en grøn kile på 6 ha ind. G. N.

Jagt på Bornholm gennem tiderne

Rønne, De bornholmske Jagtforeninger og Bornholms Museum, 1992. 184 s., rigt ill. ISBN 87-88179-36-2. Kr. 195,-.

Bogen er udsendt i anledning af 100-året for den første Jagtforenings stiftelse, og den behandler især de lokale jagtforeningers historie: udaf de 49 » kapitler « er de 31 om lokalforeningerne. Det største er indledningskapitlet, i hvilket Bornholms jagt gennemgås kulturhistorisk fra istiden til begyndelsen af 1900-tallet.

I andre kapitler fokuseres der på special-emner, bl.a. i et rigt illustreret kapitel om jagtvåben, ligesom også de specielle forhold omkring militærets jagt på de store øvelsesområder beskrives.

Der er lagt stort set alle de vinkler på jagt, man kan, inklusive jægererindringer, hornblæsning og jagtviser. G. N.

De gamle huskevers. Samlet af Fritz Haack
København, Sesam, 1992. ISBN 87-7258-898-2.

Bogen består af vers og digte, som mange vil nikke genkendende til. Her finder vi velkendte titler som »der bor en bager« i afsnittet om barndommen, medens »Hans og Trine« står i kapitlet om kærligheden. Også mindre kendte vers er med. Mange læser nok »Julen er kun for de lydige børn« for første gang.

Fritz Haack mener, at bogen kan bruges som et kontaktmiddel generationerne imellem. Mon? Jeg vil i hvert fald ikke råde nogle voksne til at give sig i kast med den sammen med børn. Jeg tror det vil være en meget bedre idé at anvende den som en brugsbog, det vil sige blade i den eller bruge den sammen med andre, der også kan huske nogle af teksterne. Og så tilsætte et gran af humor og lidt sentimentalitet. Så får vi fornøjelsen af at læse, citere, proklamere, grine og minde. For selv om mange af huskeversene vækker genkendelsens glæde, skal de nok også tirre vores irritation. Birgitte Rørbye

Birgit Kaiser: Ind i de voksnes rækker

En bog om konfirmationen. København, Gad, 1992. 152 s., ill. ISBN 87-12-02056-7. Kr. 198,-.

Ind i de voksnes rækker giver en lærerig og letlæselig kulturhistorisk introduktion til dette emne. Mag. art. i europæisk etnologi Birgit Kaiser gennemgår lovgivningen omkring konfirmationen, der blev indført i Danmark i 1736 som en tvungen foranstaltning. Birgit Kaiser omtaler også kort og beskriver konfirmationsforberedelsen og overhøringens betydning for de unges borgerlige rettigheder. Men den største vægt lægges på konfirmationen som social institution og som overgangsrite: tøjet, festen, gaverne, andendag osv. Desuden indeholder bogen et afsnit om den borgerlige konfirmation. Bogens styrke ligger i de mange uddrag fra memoarer og erindringer, mens den nutidige tradition – og ungdommens holdning til den – får en noget stedmoderlig behandling. Bogen skal således suppleres med Edith Mandrup Rønns fremragende artikel om konfirmationssange, »Det ideelle barn« i *Folk og Kultur* 1989. Michéle Simonsen

Indsendt litteratur

- alle tiders ODSHERRERED, 1992. Nykøbing Sj., Odsherred Museum, 1992. 36 sider, ill. ISSN 0108-9846.
- ASK, Tidsskrift for Dansk Folkekultur. Temanummer: Dansk Vestindien. Ballerup, Dansk Folkekultur, 1992. 44 sider, ill. ISSN 0109-4718. Kr. 50,-.
- BYHORNET. Nyt fra egns museet i Pederstrup. Maj 1992-Februar 1993.
- HENRIK FANGEL: Sønderjyds Skoleforening gennem 50 år, 1942-1992. Aabenraa 1992. 288 sider, ill. ISBN 87-984347-0-5. Kr. 150,-.
- SØREN FEDERSPIEL (red.): Den røde by ved Vesterhavet. Arthur Hellstens erindringer 1900-1960. Esbjerg, Byhistorisk Arkiv, 1992. 85 sider, ill. ISBN 87-89085-30-2. Kr. 98,-.
- BØRGE S. HANSEN (red.): Københavns Elværker 1892-1992. Københavns Belysningsvæsen 1992. ISBN 87-98939-0-1.
- HUBERTUS HILLER: Unterebenen und obrigkeitliche Jagd. Studien zur Volkskunde und Kulturgeschichte Schleswig-Holsteins Band 27. Neumünster. Karl Wachholtz, 1992. 124 sider. ISBN 3-529-02476-7. DM 20,-.
- KØBSTADMUSEET »DEN GAMLE BY«, Årbog. Århus 1992.
- FREDERIK LUNDBERG: Købstadshistorier. Minder og anekdoter fra Ebeltoft 1850-1890. Ebeltoft, Skipperhoved, 1992. 92 sider, ill. ISBN 87-89224-36-1. Kr. 148,-.
- JAN MØLLER: Strandmøllen. Vedbæk, Strandbergs Forlag, 1992. 136 sider, ill. ISBN 87-7717-041-5. Kr. 375,-.
- NORDISK BIBLIOGRAFI FOR FOLKELIVSFORSKERE 1998. NEFA Dokumentation nr. 15. Viborg 1992. 144 sider. ISSN 0105-3221.
- ANNE O'CORNOR: Child Murderess and Dead Child Tradition. FF Communications Vol. CVII₂ No. 249. Helsinki, Suomalainen Tiedeakatemia, 1991. ISBN 951-41-06-52-0. 246 sider.
- RIKKE AGNETE OLSEN (red.): Voldsteder i Danmark. En vejviser. Fyn og omliggende øer. Ebeltoft, Skipperhoved, 1992. 160 sider, ill. ISBN 87-89224-30-2. Kr. 168,-.
- KIRSTEN SANDER: Aberglauben im Spiegel schleswig-holsteinischer Quellen des 16. bis 18. Jahrhundert. Neumünster, Karl Wachholtz Verlag & Seminar für Volkskunde der Christian-Albrechts-Universität Kiel, 1991. 116 sider. ISBN 3-529-02474-0. DM 20,-.
- KAI DETLEV SIEVERS (Hg): Beiträge zur Wissenschaftsgeschichte der Volkskunde im 19. und 20. Jahrhundert. Neumünster, Karl Wachholtz Verlag & Seminar für Volkskunde der Christian-Albrechts-Universität Kiel, 1991. 256 sider. ISBN 3-529-02475-9. DM 35,-.
- TORBEN SVENDRUP (red.): Et foranderligt århundrede. Belysningsarbejdernes fagforening gennem 100 år. København, Fremad, 1992. ISBN 87-557-17659.
- SØNDERYSKE ÅRBØGER 1992. Aabenraa, Historisk Samfund for Sønderjylland, 1992.
- TANDLÆGERNES NYE LANDSFORENING 1917-1992. København, TNT 75-års jubilæumsskrift, oktober 1992. 74 sider, ill. ISSN 0901-9898.
- BENT WAAGENSEN: Lidt om mig selv – og de andre. Vedbæk, Strandberg, 1992. 272 sider, ill. ISBN 87-7717-078-4. Kr. 98,-.

